

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Åsa Odin Ekman
asa.odinekman@tco.se
+46725292448

SOU 2018:22 Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande

A2018/00777/I

TCO har beretts möjlighet att yttra sig över SOU 2018:22 *Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande* och vill med anledning av detta framföra följande gällande utredningens huvudförslag.

Sammanfattning och generella kommentarer

Utredningen föreslår att staten inrättar ankomstcenter för samtliga asylsökande. TCO ställer sig principiellt positiv till förslaget men ser flera svårigheter i det praktiska genomförandet. TCO anser att ett antal justeringar av förslaget sannolikt är nödvändiga, däribland förslagen på tidsgränser. TCO vill understryka vikten av att inte sätta en så snäv tidsram att kvaliteten och rättssäkerheten i asylprövningen riskerar att undergrävas.

TCO avstyrker däremot förslaget om neddragen dagersättning för asylsökande som inte deltar i samhällsorientering eller Arbetsförmedlingens kartläggning.

Utredningen föreslår att vissa asylsökande, utifrån en ärendesortering av Migrationsverket, ska anvisas till kommuner. Utredningen föreslår även ett antal etableringsinsatser för att främja en aktiv väntan och god etablering. TCO välkomnar förslaget om tidigare etableringsinsatser, och tillstyrker merparten av förslagen.

Utredningen föreslår inrättandet av obligatoriska avresecenter för verkställbara beslut. TCO saknar en analys av de rättsliga förutsättningarna för den föreslagna ordningen, och ser flera risker baserat på erfarenheten från förändringarna i LMA-reglerna. TCO avstyrker förslaget.

TCO anser att en stor del av förslagen presenteras på övergripande nivå snarare än i detalj, vilket innebär att de kommer att kräva fortsatt beredningsarbete för att vara genomförbara. Detta gör det även svårt att bedöma hur några av förslagen skulle fungera i praktiken.

TCO vill även uppmärksamma Arbetsmarknadsdepartementet på behovet av åtgärder för en stärkt krisberedskap inom mottagandet,

samt behovet av åtgärder för en bättre personalförsörjning inom berörda verksamheter.

6.1 Ett ordnat mottagande i ankomstcenter + 6.2 Ankomstcenter samlas på ett fåtal platser

Utredningen föreslår en ordning med särskilda ankomstcenter som Migrationsverket ansvarar för. Det ska enligt förslaget vara obligatoriskt att bo i ett ankomstcenter under 30 dagar, med möjlighet för Migrationsverket att fatta beslut om förlängning av den obligatoriska tiden (avsnitt 6.1).

Utredningen föreslår att ankomstcenter bör vara större anläggningar i stora kommuner inom två och en halvtimmes körsträcka från en internationell flygplats (avsnitt 6.2).

TCO anser att det är lämpligt att staten har ansvar för asylsökandes boende under den första tiden, men ser såväl fördelar som svårigheter med den ordning som utredningen föreslår.

TCO anser att en faktor som talar för utredningens förslag är möjligheten att samla relevanta myndigheter i anslutning till de asylsökandes boenden, för att skyndsamt kunna påbörja asylprövningen, samt för att kunna genomföra hälsoundersökning och Arbetsförmedlingens kartläggning av den sökande. Det är bra om hälsoundersökningar erbjuds så snart som möjligt för asylsökande och nyanlända. Det är också angeläget att vaccinationsprogrammen för barn kommer igång tidigt.

TCO menar dock att ett samlat möte med myndigheter kan genomföras på olika sätt, och att det inte nödvändigtvis kräver den typ av ankomstcenter som utredningen föreslår. TCO hänvisar till de pågående planerna att inrätta servicekontor med flera myndigheter samlade.

TCO konstaterar även att de tidsgränser som förslaget innebär ställer mycket höga krav på snabb handläggning av flera inblandade myndigheter. Arbetsförmedlingen ska inom sju dagar göra en kompetenskartläggning. Migrationsverket ska inom sju dagar ha påbörjat ärendeprövningen, och ha sorterat asylärendet som snabbt avslag, snabbt bifall eller normalprocess. Utifrån denna sortering och Arbetsförmedlingens kartläggning ska Migrationsverket anvisa asylsökande till en kommun, även detta inom sju dagar. Den anvisade kommunen är sedan skyldig att ta emot den asylsökande inom tre veckor.

TCO saknar en fördjupad analys av dessa aktörers förutsättningar att genomföra respektive uppgift inom angiven tidsram. TCO saknar även en fördjupad analys av individens förutsättningar att delta i så många parallella processer i ett så tidigt skede.

TCO kan inte bedöma huruvida det är möjligt eller önskvärt för Migrationsverket att så snabbt genomföra den tänkta initiala sorteringen, men vill understryka vikten av att inte sätta en så snäv tidsram att kvaliteten och rättssäkerheten i prövningen riskerar att undergrävas. TCO ser däremot vissa svårigheter för Arbetsförmedlingen att genomföra en kartläggning redan inom sju dagar, som, enligt utredningens förslag, kan få bäring på kommunplaceringen (se synpunkter under avsnitt 7.1.4 nedan).

Med anledning av detta tror TCO att det inte är otänkbart att många asylsökande blir boende i ankomstcenter under längre perioder än den huvudregel på 30 dagar som utredningen föreslår, för att samtliga moment ska hinnas med.

I sådant fall blir boendenas geografiska placering mer avgörande. Utredningen föreslår att dessa center ska bestå av större anläggningar som ska placeras på en icke-central plats i större kommuner, för att möjliggöra lägre kostnader. Om stora grupper asylsökande bor i dessa ankomstcenter under längre tid än de föreslagna 30 dagarna uppstår vissa problem till följd av en sådan ordning.

Framförallt kan de asylsökande uppleva att det isoleras från samhället om de vistas på stora boenden under en längre tid. Detta kan skapa såväl oro och otrygghet. Det skjuter även upp det tänkta mötet med det svenska samhället som syftar till att främja en bättre och tidigare etablering.

Mot bakgrund av detta menar TCO att det kan finnas anledning att revidera den föreslagna storleken och placeringen av ankomstcentrena. TCO menar att det inte är nödvändigt med fullt så stora boenden som utredningen föreslår, och att det finns alternativa sätt att få till stånd den samlade myndighetskontakt som utredningen vill uppnå, och vars värde TCO instämmer i.

Sammantaget ser TCO flera principiella fördelar med den ordning som utredningen föreslår, men även ett antal tungt vägande skäl till att se över och eventuellt justera delar av förslaget, däribland tidsgränserna och ett antal praktiska frågor kopplade till ankomstcentrenas placering och upplägg.

6.3 Ankomstcenter där individen står i centrum

Utredningen föreslår att asylsökande ska erbjudas insatser som syftar till att förbereda för etablering i Sverige eller återvändande till ett annat land, liksom aktiviteter som syftar till en meningsfull vardag.

Utredningen föreslår att asylsökande tidigt ska få samhällsinformation om rättigheter och skyldigheter och om arbets- och bostadsmarknaden (avsnitt 6.3.2). TCO ställer sig positiv till detta samt att utredningen föreslår att arbetsmarknadens parter bör

bjudas in för att delta i arbetet med att ta fram informationsmaterialet. TCO vill i sammanhanget uppmärksamma det informationsmaterial som tagits fram av ett antal fackliga organisationer genom Arena Skolinformation. Det bör vara möjligt för representanter för parterna att direkt medverka i tillhandahållandet av samhällsinformationen. Former och ekonomiska förutsättningar för detta bör diskuteras vid det föreslagna samrådet med parterna.

Utredningen föreslår att Arbetsförmedlingen ska ansvara för att en kartläggning sker av den asylsökandes utbildning och yrkeserfarenhet (avsnitt 6.3.3). TCO anser att förslaget är mycket välkommet. TCO vill dock understryka vikten av att personal med rätt kompetens utför kartläggningen. TCO påpekar detta mot bakgrund av befintliga förslag och politiska intentioner att inrätta myndighetsgemensamma servicekontor med närvaro av flera olika myndigheter, och där arbetsförmedlare kan komma att ersättas av servicehandläggare. Denna synpunkt gäller även förslaget under avsnitt 7.2.7.

Utredningen föreslår att det bör ställas krav på asylsökande att de ska delta i samhällsinformation och kartläggning för berörda grupper under den obligatoriska vistelsen i ankomstcentret, och att det ska införas en möjlighet att sätta ned dagersättningen för individer som inte deltar i dessa insatser (avsnitt 6.3.4).

TCO ställer sig positiv till att deltagande görs obligatoriskt. TCO anser dock att det är angeläget att deltagandet anpassas efter den asylsökandes förutsättningar och situation. Det kan exempelvis uppstå krockar mellan dessa aktiviteter och viktiga moment i asylhandläggningen.

Därför ser TCO ett antal svårigheter med förslaget att som sanktion införa en möjlighet att dra in dagersättningen. TCO vill dels hänvisa till det som framförs i utredningen, nämligen att det enligt tidigare erfarenheter är såväl kostsamt som administrativt betungande, inte minst till följd av förekomsten av felrapporteringar. TCO anser att det vore olyckligt om de anställda inom de berörda verksamheterna måste ägna en för stor del av sin tid åt kontrollåtgärder istället för att erbjuda rätt stöd och insatser.

Utredningen konstaterar även att möjligheterna att genomföra en sådan nedsättning är begränsade med anledning av EU-rättsliga bestämmelser. Vidare framgår att en relativt liten andel av de som kallas till dagens gruppintroduktion som tillhandahålls av Migrationsverket avstår från att delta (redovisas i avsnitt 6.3.2), varför det inte är uppenbart att en sanktion av det slag utredningen föreslår är påkallad eller nödvändig.

TCO vill därutöver framföra att många asylsökande befinner sig i en svår situation, särskilt i början av asylprocessen. Enligt Socialstyrelsen beräknas mellan 20 och 30 procent av asylsökande och flyktingar lida av psykisk ohälsa. TCO ser en risk att individer som av legitima anledningar kan ha svårigheter att tillgodogöra sig den samhällsinformation som erbjuds eller delta i kartläggning vid ett givet tillfälle skulle hamna i en än mer utsatt position vid en neddragning av dagersättningen. Det krävs därför en väl avvägd modell för omständigheterna för när dagersättning ska kunna dras ned.

Då utredningen inte lämnar ett detaljerat förslag på de exakta omständigheterna när dagersättningen kan dras ned blir det särskilt svårt för TCO att tillstyrka en sådan ordning. TCO avstyrker därför förslaget i denna del.

6.6 Barnets bästa motiverar några förändringar för ensamkommande barn.

Då det nyligen genomförs ett antal förändringar i mottagandet av ensamkommande lämnar utredningen ett begränsat antal förslag.

TCO ställer sig positiv till att utredningen avstår från att föreslå att ensamkommande barn ska tas emot vid ankomstcenter.

TCO anser vidare att situationen avseende boende är en av de största utmaningarna för ensamkommande. TCO vill understryka det som framförs om att mottagandet ska utgå från barnets bästa, och att det med utgångspunkt i detta finns vissa svårigheter i nuvarande ordning. TCO menar att stödboende som boendeform kommit att användas i större utsträckning än väntat, och ifrågasätter huruvida detta alltid är förenligt med barnets bästa.

TCO ser behov av att denna fråga ses över omgående.

7.1 Kommunerna får ansvar för vissa asylsökandes boende under väntetiden

Utredningen föreslår att kommunerna ska ha ansvar för boendet under väntetiden för asylsökande som anvisats till kommunen, och att mottagandet ska ske inom tre veckor från beslut om anvisning. Läns- och kommunal ska ersättas med att varje kommun tilldelas ett andelstal för mottagande.

TCO ser flera fördelar med ett tidigt kommunmottagande. Under de senaste åren har många asylsökande behövt byta boendeort vid ett flertal tillfällen, vilket både kan vara uppslitande för den enskilde samt kan försvåra etableringen. Den ordning som utredningen föreslår ger bättre förutsättningar för individen att etablera sig och bygga ett liv i Sverige.

TCO tillstyrker förslaget.

7.1.4 Fler asylsökande till kommuner med goda etableringsförutsättningar

Utredningen föreslår ett tydligt arbetsmarknadsperspektiv i mottagandet redan under asyltiden.

Utredningen vill att arbetsmarknadsförutsättningar ska vara den enskilt tyngst vägande faktorn i modellen för fördelningen av kommunanvisningar. TCO instämmer i utredningens bedömning om att arbetsmarknadsförutsättningar bör spela en större roll flyktingmottagandet.

TCO tillstyrker förslaget.

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska få i uppdrag att utveckla en modell för att matcha enskilda asylsökande med kommuner, med utgångspunkt i individens utbildnings- och yrkesbakgrund. TCO anser att det vore en mycket stor fördel om en sådan modell kunde utvecklas, men ser vissa praktiska svårigheter som är angelägna att hantera under den fortsatta beredningen.

TCO uppfattar det som att det är den inledande kartläggningen som genomförs av Arbetsförmedlingen som ska ligga till grund för en sådan matchningsmodell. TCO ser vissa utmaningar i att genomföra en tillräckligt kvalitativ kartläggning för de syften som utredningen föreslår inom endast sju dagar.

Vidare vill TCO i sammanhanget påminna om de många framgångsrika exempel på kommuner som proaktivt identifierat asylsökande med bakgrund inom bristyrken och tagit fram skraddarsydda åtgärder för dessa grupper. Ofta har detta gjorts i samverkan med andra aktörer och myndigheter. TCO menar att det finns anledning att mer fördjupat analysera dessa tidigare erfarenheter för att bedöma huruvida sju dagar är en lämplig tidsgräns för att genomföra såväl kartläggning som nödvändig samverkan och samordning.

TCO ställer sig principiellt positiv till förslaget, men ser alltså behov av att överväga vissa justeringar för att göra det genomförbart. Den fortsatta beredningen bör se över detta.

7.2 Väntan med etableringsfrämjande insatser

Utredningen föreslår att kommunen ska erbjuda ett antal etableringsfrämjande insatser, bland annat svenska, samhällsinformation och insatser som syftar till att ge kunskap om och kontakter med den svenska arbetsmarknaden.

TCO instämmer i utredningens bedömning av vikten av svenskkunskaper. TCO har tidigare föreslagit att svenska för invandrare, sfi, ska erbjudas till asylsökande. Det kommunala ansvar som utredningen föreslår skulle göra detta både möjligt och lämpligt.

Utredningen föreslår undervisning på samma nivå som den undervisning i vardagssvenska som bedrevs av studieförbunden under hösten 2015. Utredningen föreslår att det ska vara möjligt, men inte obligatoriskt, för kommuner att erbjuda svenskundervisning genom sfi.

TCO vill förvisso betona att studieförbunden bedrivit en både viktig och imponerande insats genom *Svenska från dag 1*, men anser likväl att det i ett framtida system finns ett starkt värde ur etableringssynpunkt att erbjuda reguljär utbildning vid ett så tidigt skede som möjligt. Med tanke på att utredningen föreslår en sortering och differentiering av åtgärder som den asylsökande har rätt till utifrån ärendets beskaffenhet anser TCO även att en ordning med sfi under asyلتiden vore motiverad utifrån kostnadsperspektiv. TCO anser därför att de asylsökande som placeras i en kommun bör studera svenska inom sfi.

TCO vill i sammanhanget dock påpeka att det är angeläget att stärka kvaliteten inom sfi. Exempelvis pekade Skolinspektionens rapport från 2018 "Undervisning i svenska för invandrare" på behovet av att i större utsträckning anpassa undervisningen efter elevers behov och mål, samt att i större utsträckning knyta an undervisningen till vidare studier och arbetsliv.

Bortsett från denna synpunkt tillstyrker TCO utredningens förslag.

7.2.5 Verksamhet som motverkar passivitet vid lång väntan

Utredningen föreslår att kommunerna ges ansvar för att ordna verksamhet som motverkar passivitet för individer som har väntat länge på beslut och som har tagit del av kommunens undervisning i svenska och samhällsinformation för asylsökande.

TCO tillstyrker förslaget.

7.2.6 Asylsökande som deltar i aktiviteter och insatser bör tillförsäkras visst skydd

Utredningen föreslår kontroll av arbetsgivare och anordnare, arbetsmiljöskydd samt försäkringsskydd för asylsökande.

Det har tidigare förekommit ett flertal exempel på situationer där asylsökande utsatts för utnyttjande av arbetsgivare som ingått i avtal om praktikplatser med Migrationsverket. Mot bakgrund av detta anser TCO att utredningen lyfter mycket angelägna förslag. TCO anser att utredningens förslag att införa samma ordning som gäller när Arbetsförmedlingen genomför anvisning till arbetsmarknadspolitiska program eller insatser som är förlagda till en arbetsplats är lämplig. TCO vill påpeka att ett utvecklingsarbete pågår inom Arbetsförmedlingens rutiner kopplade till bland annat samrådsförfaranden. Det är angeläget att kommunernas kontroller

och processer även framgent speglar den ordning som utvecklas på nationell nivå genom Arbetsförmedlingen.

TCO tillstyrker förslaget.

7.2.7 Arbetsförmedlingens roll att ge stöd och service till asylsökande förtydligas

Utredningen föreslår ett antal förtydliganden vad gäller Arbetsförmedlingens stöd och service till asylsökande.

Asylsökande som skriver in sig som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen kan som andra arbetssökande få stöd och service i form av information om arbetsmarknaden, vägledning och platsförmedling. Om Arbetsförmedlingen finner det motiverat kan myndigheten också besluta om andra insatser, och utredningen föreslår att de tunder vissa förutsättningar bör vara möjligt att anvisa asylsökande till kortare arbetsmarknadspolitiska program, exempelvis om den asylsökande har kompetens i bristyrken.

TCO ställer sig positiv till utredningens förslag. TCO påminner om de synpunkter som framförts under avsnitt 6.3 i detta yttrande gällande vikten av rätt kompetens på eventuella framtida servicekontor där Arbetsförmedlingens tjänster kommer att utföras.

TCO tillstyrker förslaget.

8.2 Asylsökande med verkställbara beslut ska bo i avresecenter

Utredningen föreslår att Migrationsverket ska ha ansvar för boendet för individer med verkställbara avlägsnandebeslut, och att det ska vara obligatoriskt för denna grupp att under den lagstadgade fristen för avresa bo i ett avresecenter.

TCO har ingen invändning mot att Migrationsverket ansvarar för boendet för individer med avlägsnandebeslut, men ser flera brister i utredningens förslag som talar emot den ordning som föreslås.

Inledningsvis vill TCO framföra sina invändningar mot de förändringar som genomfördes av LMA-reglerna år 2016 som utredningen redogör för, och som begränsade rätten till bistånd efter att fristen för avresa har löpt ut. Utredningen visar att dessa regelförändringar inte kan anses ha ökat effektiviteten i återvändandet. Runt 4 200 personer miste sin rätt till bistånd under 2016, men endast 136 har sedermera återvänt frivilligt och 57 har återvänt med polis.

Därutöver har förändringen inneburit stora humanitära konsekvenser för den enskilde, vilket exempelvis framgår av Röda Korsets rapport "Konsekvenser av ändringen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)" från 2017. Utöver en markant ökning av

behov av olika typer av grundläggande stöd, försämrad hälsa, med mera inom den berörda gruppen, menar Röda Korset att mer än hälften av de individer de möter inte förstår varför rätten till bistånd har upphört. Många uppger att de inte kan göra mer för att samarbeta med Migrationsverket.

Sammantaget förefaller det finnas en stor grupp individer som hamnat i stor utsatthet till följd av förändringarna, utan att syftet med regelförändringarna har kunnat realiseras.

Ur ett arbetsmarknadsperspektiv är detta mycket problematiskt. När individer hamnar i ett mycket utsatt tillstånd utanför samhällets skyddsnät löper de betydligt större risk att utnyttjas av arbetsgivare. Problemen blir förstas ännu större om de avviker och blir papperslösa. Fackföreningsrörelsen möter många människor i sådana utsatta situationer genom Fackligt Center för Papperslösa.

För att denna situation inte ska kvarstå anser TCO att det är nödvändigt att genomföra förändringar i LMA-reglerna. TCO beklagar att utredningen inte föreslår några sådana förändringar.

TCO anser vidare att det är angeläget att dra lärdomar från LMA-regelförändringarna. TCO saknar en juridisk analys av förutsättningarna för utredningens förslag, liksom en fördjupad analys av förutsättningarna för verkställighet inom 30 dagar i normalfallet. TCO förvånas över att det saknas hänvisning till *SOU 2017:84 Uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder och preskription* som ingående analyserar flera aspekter av verkställighet och som har bäring på mottagandeutredningens förslag.

TCO menar att det finns en risk att stora delar av den grupp som omfattas av utredningens förslag, tvärtemot avsikten, kan komma att bli kvar i avresecentren under lång tid på grund av praktiska verkställighetshinder. I många fall kan det handla om förutsättningar utanför individens kontroll, varför det kan vara svårt att förutse hur lång tid som krävs för att verkställa ett avvisningsbeslut. I sådana fall skulle vistelser i avresecenter inte ha den tillfälliga karaktär som utredningen vill se. TCO menar att långvarigt boende i den föreslagna modellen för avreseboende skulle innebära isolering, försvårad tillgång till skola, med flera problem. Detta skulle skapa stor frustration hos de boende, men även stora utmaningar för personalen om stora grupper regelmässigt vistas i avresecenter längre än de avsedda 30 dagarna. Utredningen föreslår därutöver att den som inte bor i avresecenter inte ska ha rätt till dagersättning. TCO menar att detta vore mycket olyckligt.

Som framgår av redogörelsen om LMA-regelförändringarna föreligger en stor risk för att grupper faller mellan stolarna i regelverken, och följaktligen förlorar såväl boende som ersättning,

även om de samarbetar med Migrationsverket. En annan risk är att individer avviker om de förlorar dagersättningen då de saknar skäl att hålla kontakt med myndigheterna. Det skulle öka deras utsatthet och skulle vara mycket problematiskt ur ett arbetsmarknadsperspektiv, av skälen som anges ovan.

TCO avstyrker förslaget om avresecenter.

9.5.1 Regeringen bör vidta åtgärder för att asylsökande ska kunna tilldelas samordningsnummer

Utredningen föreslår att regeringen skyndsamt tar ställning till om förslag till lagstiftning bör tas fram utifrån befintliga underlag om att Migrationsverket ska rekvirera samordningsnummer för samtliga asylsökande, alternativt snarast tillsätta en utredning med uppdraget att se över frågan.

TCO delar utredningens bedömning att det är angeläget att åtgärder vidtas för att asylsökande ska kunna tilldelas samordningsnummer. Inom hälso- och sjukvården skulle detta kunna underlätta journalföring och därmed bidra till ökad patientsäkerhet.

TCO vill dock i sammanhanget även hänvisa till de synpunkter som framfördes i organisationens yttrande över Skatteverkets promemoria Samordningsnummer till asylsökande Fi2015/04871/S. TCO tillstyrkte tilldelandet av samordningsnummer till samtliga asylsökande, men avstyrkte förslaget om markering av samordningsnummer som inte längre är aktivt. Detta då TCO såg en risk för att papperslösas rätt till exempel sjukvård skulle riskera undergrävas och gruppens utsatthet öka.

Övrigt

Åtgärder för krisberedskap inom mottagningsystemet

Utredningen menar att mottagningsystemet inte kan dimensioneras så att det på egen hand klarar alla tänkbara variationer (sidan 203). TCO instämmer i den bedömningen men anser att även mindre variationer kan innebära svårigheter för systemen om de sker på kort tid och att det bör finnas en beredskap inom mottagandet för detta. TCO menar att det behövs krisberedskap, en tydlig ordning för samverkan mellan berörda aktörer, och en genomgång av huruvida avsteg från vissa regler kan vara befogade i ett läge då det råder kapacitetsbrist.

TCO konstaterar att många problem uppstod i flyktingmottagandet under 2015, vilket försvårade en redan pressad situation. Som exempel kan nämnas den medlemsundersökning som genomfördes av Vision och som presenterades i rapporten "Med rätt förutsättningar klarar vi det här! – 1 024 medlemmar i Vision om

flyktingsituationen” framgick att 43% av de som arbetade inom socialtjänst för barn och unga inte hade förutsättningar att följa gällande regelverk.

Fackförbundet ST, som bland annat organiserar anställda inom Migrationsverket och Arbetsförmedlingen, såg så sent som under november 2015 behovet av att tillsätta en operativ krisledning.

Utifrån erfarenheten från de TCO-förbund med medlemsgrupper som arbetar inom olika delar av mottagandet anser TCO att bättre samordning är en central utmaning, både i det ordinarie mottagandet och när ovanligt många söker asyl. TCO ser ett behov av en tydligare ordning för hur samordning ska ske i situationer då kapaciteten i mottagningssystemet utmanas.

TCO förstår att detta inte ligger inom ramen för utredningens uppdrag, men avsaknaden av förslag för fungerande krisberedskap innebär ett stort behov av att under kommande mandatperiod ta andra initiativ för att säkerställa en god beredskap samt förutsättningar att skala upp mottagandet.

Personal- och kompetensförsörjningsfrågor

En central fråga för kapaciteten i mottagningssystemet är personalen. TCO vill understryka vikten av en god bemanning i alla delar av mottagandet. Bristande bemanning har bland annat varit ett problem inom boendeverksamheter för ensamkommande barn, vilket både försvårar förutsättningarna för de anställda. God bemanning och personaltäthet är en avgörande faktor även för att bevara personal.

De berörda myndigheterna har under senare år haft, eller har just nu, snabbt ökande rekryteringsbehov följt av stora personalneddragningar beroende på var asylsökande befinner sig i mottagnings- och etableringskedjan. Detta har gett upphov till en mycket svår arbetssituation och arbetsmiljö för de anställda, men även försvårat förutsättningarna för ett rättssäkert och värdigt mottagande.

TCO ser ett stort behov av en mer sammanhängande personalpolitik från staten som möjliggör mer långsiktiga anställningar och övergångar mellan de myndigheter som berörs av asyl- och flyktingmottagandet.

Rätt till vård

TCO anser att frågan om hälso- och sjukvård *i övrigt* åt vuxna asylsökande och papperslösa borde ha uppmärksamats och hanterats i betänkandet. Idag är vården till vuxna asylsökandes och papperslösas bl.a. begränsad till vård som inte kan anstå. Dagens regelverk strider mot grundläggande mänskliga rättigheter och vårdprofessionernas etiska koder.

Vuxna papperslösa och asylsökande borde ha rätt till subventionerad vård i samma omfattning och på samma villkor som den övriga befolkningen, så som Utredningen om vård för papperslösa m.fl. föreslog i betänkandet Vård efter behov och på lika villkor – en mänsklig rättighet (SOU 2011:48). Vården ska utgå från alla människors lika värde och patienter ska inte behandlas olika utifrån deras rättsliga status. Den begränsning av vård till vuxna papperslösa och asylsökande som gäller idag, ”vård som inte kan anstå”, bör snarast tas bort. Förutom att det är oetiskt och strider mot gällande prioriteringsordning, är det också ett mycket svårtolkat begrepp.

TCO delar Socialstyrelsens slutsats i rapporten ”Vård för papperslösa” från 2014 att begreppet vård som inte kan anstå inte är förenligt med vårdprofessionernas yrkesetik som innebär att vård ges efter behov och att begreppet inte är anpassat till och medicinskt tillämpligt i sjukvården samt riskerar att äventyra patientsäkerheten.

Eva Nordmark
Ordförande

Åsa Odin Ekman
Utredare